

AGDER
fylkeskommune

Regionplan Agder 2030

Attraktiv, samskapende
og bærekraftig

Moskus

Spektröjger

Lofbjörn

Hjördis

Innhold

- 5 Agder – en bærekraftig region med lave utslipp og gode levekår
- 7 Utfordringer og muligheter for Agder i 2019
- 11 Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- 15 Verdiskaping og bærekraft
- 19 Utdanning og kompetanse
- 23 Transport og kommunikasjon
- 27 Kultur
- 31 Oppfølging av planen

Agder – en bærekraftig region med lave utslipp og gode levekår

Regionplan Agder 2030s hovedmål er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Dette innebærer å

- bruke hele Agder, og sørge for at utviklingen kommer alle deler av Agder til gode,
- samarbeide om å nå FNs bærekraftsmål på regionalt og lokalt nivå,
- jobbe kunnskapsbasert og målrettet for å forbedre levekårene gjennom en langsiktig og helhetlig levekårssatsing,
- redusere klimagassutslipp på Agder med minst 45 prosent innen 2030,
- utnytte mulighetene som digitalisering gir.

Regionplan Agder 2030 har fem tema som skal være hovedsatsingsområder frem mot 2030:

- Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- Verdiskaping og bærekraft
- Utdanning og kompetanse
- Transport og kommunikasjon
- Kultur

I tillegg har planen tre gjennomgående perspektiver som samsvarer med de tre dimensjonene av bærekraft i hovedmålet:

- Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser
- Levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- Klima og miljø

Regionplan Agder 2030 er et overordnet strategisk styringsdokument for hele Agder. Den beskriver de viktigste utfordringene og mulighetene for landsdelen, et ønsket fremtidsbilde for 2030, og hva som skal til for å nå konkrete mål. Planen er grunnlaget for politikkutformingen i Agder. Den er retningsgivende for prioritering, samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører. Planen er utarbeidet etter smart spesialiseringsmetodikken og peker på relevante områder for internasjonalt samarbeid.

Offentlige og private samfunnsaktører på Agder har over mange år samarbeidet godt for å nå ambisiøse mål, gjennom «Felles mål for Sørlandet 2003-2010» og Regionplan Agder 2020. Nøkkelen til å nå felles mål er å videreføre og forsterke det gode samarbeidet i et regionalt partnerskap. Samarbeidet skal kjennetegnes av kunnskapsbasert praksis, som tar utgangspunkt i et felles utfordringsbilde og kobler kompetanse fra erfaring, forskning og medvirkning.

Utfordringer og muligheter for Agder i 2019

Agder er en region i økonomisk og befolkningsmessig vekst. De siste ti årene har Agder vært en av landets raskest voksende regioner i folketall. Den viktigste årsaken er innvandring. Befolkningsveksten er imidlertid ujevnt fordelt. Veksten er høyest i Kristiansandsregionen, mens flere innlandskommuner har en svak vekst og ville opplevd befolkningsnedgang uten innvandring. Det er en trend at flere velger å bo sentralt, både i by- og bygdesentrum.

Agder har et variert og konkurransedyktig arbeids- og næringsliv. Industrinæringer som prosess- og mekanisk industri og leverandørindustri for olje- og gassvirksomhet står særlig sterkt. I tillegg er reiseliv en viktig næring som kan videreutvikles. Agder har sterke klynger og nettverk innen disse sektorene. Innenfor flere av disse næringene skjer det en betydelig digitalisering, automatisering og robotisering. Dette vil få stor betydning for ressursbruk og for hvordan tjenester utføres og mottas.

Det er et stort potensial for bærekraftig vekst gjennom å kombinere regionens sterke teknologiskompetanse og store overskudd av fornybar kraft. Treindustrien og marine næringer har store utviklingsmuligheter og kan bidra til å skape nye arbeidsplasser.

Gjennomføringsgraden i videregående skole har vært jevnt økende de siste årene. Agder har en relativt høy andel personer med yrkesrettet utdanning. Det er likevel et behov for at flere velger de yrkesfaglige programmene som nær-

ingslivet etterspør. Samtidig trenger næringslivet ansatte med høyere utdanning. Mange av disse må i dag rekrutteres fra andre deler av landet eller fra utlandet.

Det fødes færre barn, og eldre utgjør en stadig større andel av befolkningen. Denne utviklingen vil stille offentlig sektor overfor store utfordringer i årene som kommer. Det blir blant annet færre i arbeidsfør alder per pensjonist. Samtidig er eldre mennesker en viktig ressurs for samfunnet, blant annet med frivillig innsats. Det er viktig å legge til rette for et aldersvennlig samfunn.

Agder er blant regionene med lavest sysselsettingsgrad, der særlig andelen unge på uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger er høy. For å opprettholde dagens velferdsnivå må sysselsettingsgraden og verdiskapingen per arbeidstaker økes. Det er også behov for å ta i bruk nye teknologiske løsninger og nye modeller for samhandling og tjenesteutvikling.

Deler av innlandet på Agder, distriktene og randkommunene opplever levekårsutfordringer og tap av arbeidsplasser. Flere kommuner har et ensidig arbeidsmarked med få kompetansesarbeidsplasser, og lang reisetid til steder med variert arbeidsmarked. Det er utfordringer med fiber- og nettkapasitet flere steder. Store avstander og til dels dårlige veier hindrer effektiv transport av folk, råvarer og produkter.

Likestilling, inkludering og mangfold er viktig, både i et levekårs- og verdiskapingsperspektiv. Agder er

den regionen i Norge som har lavest andel av innvandrere i arbeid, og har i tillegg lav andel kvinner i lederstillinger og høy andel kvinner i deltidsstillinger.

Inntektsulikhetene på Agder og andelen barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt har økt. Et rausere og mer likestilt samfunn vil bidra til bedre folkehelse og mer inkludering. Dette vil også føre til at flere kan komme i arbeid og dermed øke sysselsettingsgraden og verdiskapingen, redusere inntektsforskjellene og forbedre levekårene i regionen.

Klimaendringer er en global utfordring. Agder må både håndtere hendelser som følge av mer ekstremvær og gjennomføre utslippskutt for å oppfylle Parisavtalen. Transport står for mest klimagassutslipp i Agder, og det er derfor i denne sektoren de største utslippskuttene må tas. Samtidig er økt mobilitet sentralt for å bedre levekår, skape et felles bo- og arbeidsmarked og tilrettelegge for verdiskaping. Næringslivet i regionen har store muligheter for å utvikle nye klimavennlige løsninger og produkter, og dermed nye grønne arbeidsplasser. For å få dette til må Agder styrke innsatsen innen forskning, utvikling og innovasjon.

Kultur, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, samt arenaer for tro og livssyn, er viktig for innbyggernes levekår. De bidrar til å utvikle kreativitet og god folkehelse, og til sosial integrering. Frivillig sektor er en sentral del av Agders kulturliv. Kulturlivet er i sterk utvikling, og det er gjennomført en

satsing på kulturbygg i mange kommuner. Store kulturarenaer og formidlingsbygg kan gjøre Agder til en nasjonal kulturregion. Det er også viktig å ha fokus på kulturminner for å bevare Agders historie, bygge identitet og skape verdier.

Skjærgården og rik natur i innlandet gir et godt grunnlag for å videreutvikle Agder som turistmål. Det er områder der Agder har store naturverdier, som kystsonen og høyfjellet, som er sårbare og under utbyggingspress, blant annet på grunn av mulige nye vindkraftverk. Byspredning på Agder, i form av omfattende bolig- og næringsutbygging og store arealreserver utenfor definerte tettsteder, fører til unødvendig stor arealbruk, nedbygging av naturområder og dyrket mark, og kan legge ytterligere press på kommuneøkonomien. Det er viktig å finne rett balanse mellom vern av natur- og kulturverdier, og ivaretagelse av lokalsamfunnenes behov for bolig- og næringsutvikling.

Agder er en utadrettet region med lange tradisjoner for internasjonalt samarbeid. Næringslivet i landsdelen er eksportrettet, og mange av de største bedriftene har utenlandske eiere. Agder har innbyggere fra omtrent 150 land, mange utenlandske studenter og arbeidstakere, og en rekke transportforbindelser til utlandet. Internasjonalt arbeid er viktig for at Agder skal bli en mer attraktiv, innovativ, inkluderende og lærende region. I internasjonalt samarbeid ligger det store muligheter for å utveksle kunnskap som bidrar til mer forskning, utvikling og innovasjon, og til å profilere Agder som en attraktiv region utad.

Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en attraktiv region å bo i, jobbe i og besøke. Byene, tettstedene og bygdesentrene er trygge og attraktive steder med identitet og innovasjonskraft. Stedene er kompakte, tilrettelagt for alle, uansett funksjonsevne, og ivaretar behovene som både minoritetsgrupper og en stadig økende andel eldre har. Bolig-, handels-, kultur- og tjenestetilbudet er variert og tilpasset innbyggernes behov.

Nærhet og gode møteplasser bidrar til samarbeid, nytenking og verdiskaping. Virksomheter med mange ansatte og besøkende ligger sentralt i byene og tettstedene. Byene og tettstedene er utviklet innenfor definerte tettstedsgrenser. Fortetting og gjenbruk av eksisterende utbyggingsområder ivaretar både miljømessige, sosiale og kulturhistoriske verdier. Nye utbyggingsområder er tilpasset et endret klima.

Samarbeid om levekår og stedsutvikling har bidratt til bedre helse og mindre sosiale forskjeller. Flere bor i gangavstand til dagliglivets gjøremål. De fleste velger derfor å forflytte seg uten bruk av privatbil, og langt færre er utsatt for støy- og luftforurensning. Det er god tilgang på boliger i ulike prisklasser, med gode innvendige og utvendige fellesarealer som er tilrettelagt for å kunne bo i eget hjem hele livet. Alle innbyggere har likeverdige muligheter til å delta i samfunnet.

Kristiansand og Arendal fungerer som hovedsentre for vekst på hele Agder. De mindre byene og tettstedene fungerer som vekstsentre for sin

region. De spiller på sine lokale fortrinn og utvikles som stadig mer attraktive steder med gode møteplasser for innbyggerne og besøkende.

Utvikling av lokalsamfunnene skjer gjennom god planlegging og i henhold til lokaldemokratiske prinsipper. Det er tatt i bruk nye digitale verktøy for innbyggermedvirkning som involverer, engasjerer og utnytter kompetansen i befolkningen. God arkitektur gir stedene kvaliteter og tilbud som inviterer til møter mellom mennesker på tvers av generasjoner, kulturer, sosial bakgrunn, funksjonsevne og kjønn. Innbyggerne opplever trygghet, sterk tilhørighet og eierskap til lokalmiljøet. Dugnadsviljen, engasjementet og frivillig innsats står sterkt.

Offentlige bygg planlegges for sambruk og samling av flere funksjoner, og er lokalisert slik at regionens tettsteder styrkes og transportbehovet reduseres. Det legges vekt på universell utforming og inkluderende løsninger.

Regionens natur- og landbruksområder er ivare tatt for fremtidige generasjoner og er en del av regionens ressursgrunnlag og identitet. Naturmangfoldet og leveområdene til sårbare arter er ivare tatt, kulturlandskapet holdes i hevd, og landbruket produserer mer enn tidligere. Strandsonen langs sjø og vassdrag er skjermet mot utbygging, og vannforekomstene i regionen har god vannkvalitet.

Mål og veien til målet

Mål mot 2030	Veien til målet
Det er attraktive og varierte bo- og arbeidsmarkeder i hele Agder.	Utvikle samarbeidsarenaer for lokal steds- og næringsutvikling mellom offentlig sektor, academia, næringsliv og innbyggere.
	Ivareta næringslivets behov for areal, og legge til rette for at virksomheter med mange besøkende lokaliseres i sentrumsområder.
	Følge opp Folkehelsestrategi for Agder i regionale og kommunale planer og strategier.
	Styrke regionale sentre og tettsteder, blant annet gjennom en god fordeling av offentlige arbeidsplasser.
	Ha en arealplanlegging som tar hensyn til at infrastruktur og mulighetene for kollektivtrafikk er ulik i distrikter og byer.
	Videreføre satsingen på distriktene i Agder ved bruk av konsesjonskraftmidler, blant annet til etablering av arbeidsplasser.
Byer, tettsteder og bygdesentre er utviklet kompakt og med kvalitet. Stedene har gode og inkluderende bomiljøer og møteplasser.	Styrke plan- og utviklingskompetanse, tverrsektoriell samhandling og tidlig inkludering av befolkningen i stedsutvikling.
	Øke kompetansen om fortetting, gjenbruk av utbygde arealer, og stedsutvikling som bygger på kvaliteter, lokale fortrinn og utviklingsmuligheter.
	Gjennomføre områdeløft og nærmiljøutvikling på steder med levekårsutfordringer.
	Vektlegge stedsutvikling ved investeringer i nye, offentlige bygg.
	Lokalisere nye boliger og tjenestetilbud slik at flest mulig har gang- eller sykkelavstand til daglige gjøremål.
	Legge til rette for barnefamilier og sikre tilgang til barnehage, skole, kultur- og fritidstilbud i sentrumsområder.
	Utvikle aktiviserende, trygge og inkluderende uterom og sosiale møteplasser.
	Sikre grøntområder og vassdrag, og skape gode koblinger mellom møteplasser og nærturområder.
	Bruke kunst, kultur, idrett, arenaer for tro og livssyn, samt kommersielle møteplasser for å øke steds kvalitet og skape folkeliv.

Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter

Mål mot 2030	Veien til målet
Kommune-sentrene har et variert arbeidsliv, tjeneste- og opplevelsestilbud.	Vitalisere nærings-, tjeneste- og handelsaktivitet i sentrum tilpasset fremtidens arbeidsmarked, tjenestebehov og handelsmønster.
	Utvikle steder med funksjonsblanding av boliger, arbeidsplasser og tjenestetilbud som er universelt utformet.
Flere har tilgang på bolig og bomiljø tilpasset sin livssituasjon.	Øke kunnskap om utvikling av nye boligtyper, boformer og bomiljø.
	Planlegge for et aldersvennlig samfunn.
	Utvikle boliger med tilgang til utvendige og innvendige felles møteplasser.
	Utvikle inkluderende og trygge boliger og bomiljø som ivaretar varierte behov knyttet til husholdningsstørrelse, alder, funksjonsvariasjon, kjøpekraft og livssituasjon.

Verdiskaping og bærekraft

Fremtidsbilde Agder

I 2030 har Agder lykket med å bruke det grønne skiftet til innovasjon og verdiskaping i privat og offentlig sektor. Utvikling og bruk av ny teknologi har bidratt til å løse store miljø- og klimautfordringer. Agder har styrket sin posisjon som reiselivs- og opplevelsesdestinasjon. Et godt samarbeid mellom næringsliv, akademia og det offentlige har ført til at nye og attraktive arbeidsplasser er etablert over hele regionen.

Agder har utnyttet mulighetene innen digitalisering, automatisering og kunstig intelligens. Sirkulær økonomi, der ressurser og produkter gjenbrukes, er et hovedprinsipp for næringsutvikling og vekst. Det har vokst frem en mer variert næringsstruktur som har bidratt til at flere er i arbeid og til bedre levekår.

Fokus på sosial bærekraft har ført til at de menneskelige ressursene i landsdelen tas i bruk fullt ut. Arbeidslivet verdsetter kompetanse og utdanning uavhengig av funksjonsvariasjoner og minoritetstilhørighet, og hovedregelen er hele stillinger, uavhengig av kjønn og yrkesgruppe.

Høy kompetanse gjør at naturressurser brukes på en bærekraftig måte til å skape nye og fremtidsrettede produkter, løsninger og tjenester. Agders store tilgang på regulerbar og fornybar kraft har forsterket posisjonen som en ledende energiregion og en kompetanseregion for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.

En bevisst satsing på lokale kompetansemiljøer knyttet til skog- og trenæringen har skapt sysselsetting der ressursene er. Landsdelen leder an i satsing på klima- og miljøsmarte byggemetoder, med stort fokus på fornybare råstoffer og bygging

i tre. Jordbruket på Agder har innen noen nisjer utviklet seg til å bli nasjonalt ledende, og satsing på lokal mat og lokale råvarer har bidratt til økt verdiskaping, også i de mindre sentrale delene av Agder.

Den eksportrettede prosess- og leverandørindustrien i Agder er verdensledende, både teknologisk og miljømessig. Regionens sterke kompetanse og teknologi fra olje, gass og maritim sektor er videreutviklet til nye vekstnæringer i havrommet. Den rike tilgangen på marine ressurser har både skapt arbeidsplasser og styrket de marine kunnskapsmiljøene. Verdien av fisk, oppdrett og videreforedling av marine arter har økt betydelig.

Agder leder an innenfor e-helse og velferdsteknologi, der det er utviklet og tatt i bruk innovative helsetjenester gjennom tett samhandling mellom offentlig og privat sektor, forskningsmiljøer, tjenestetilbydere og brukere. Offentlig sektor på Agder leverer også helhetlige tjenester på andre områder, og viser stor omstillingsevne med bakgrunn i digitalisering. Innovative offentlige anskaffelser og innkjøp bidrar til kompetanseutvikling og nye løsninger, produkter og tjenester.

Agder har en sterk entreprenørskapskultur med gode vilkår for vekstkraftige gründerbedrifter. Det er etablert flere arenaer for idé- og produktutvikling. Næringsliv og gründerne finner lett frem i tilbudet av virkemidler for forskning, utvikling og innovasjon. Samhandlingen mellom næringslivet og internasjonale aktører har forsterket seg ytterligere. Samlet bidrar dette til å trekke investorer, nye bedrifter, kunnskaps- og teknologipartnere til regionen.

Mål og veien til målet

Mål mot 2030	Veien til målet
Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.	Øke bruken av innovative og bærekraftige offentlige anskaffelser.
	Ta inn entreprenørskap i hele utdanningsløpet.
	Videreutvikle virkemidler for innovasjon og næringsutvikling.
	Styrke arbeidet med entreprenørskap og innovasjon knyttet til mer klimavennlig og bærekraftig forretningsutvikling og sirkulær økonomi.
	Utvikle entreprenørskap og bærekraftig vekst rundt de etablerte industriklyngene.
Det er høyere sysselsettingsvekst enn i landet for øvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.	Mobilisere næringslivet og offentlig sektor til økt forskning, utvikling og innovasjon og øke deltakelsen i internasjonale samarbeidsprosjekter og forskningsprogrammer.
	Utvikle og ta i bruk velferdsteknologiske løsninger.

Verdiskaping og bærekraft

Mål mot 2030	Veien til målet
Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med akademia og offentlig sektor.	Legge til rette for kompetanseoverføring og økt nasjonalt og internasjonalt samarbeid mellom næringsklyngene og bedriftsnettverk.
	Støtte opp om teknologioverføring og kompetanseutvikling på tvers av sektorer og bransjer.
	Styrke arenaer for kommersialisering og videreutvikling av ideer og produkter.
	Videreutvikle reiselivs- og opplevelsesindustrien, blant annet ved å stimulere til felles produktutvikling og nye, sammenhengende verdikjeder.
	Posisjonere Agder som en region som er sterk i praktisk bruk av kunstig intelligens.
Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.	Kartlegge muligheter og utvikle bærekraftig verdiskaping på bakgrunn av kunnskap om naturressurser og kulturverdier.
	Ivareta landskap, naturmangfold, friluftsområder, landbruksområder, strandsonen og kulturmiljø for fremtidige generasjoner gjennom utvikling, bruk og vern.
	Utvikle kompetansesentre og bedriftsnettverk for blå og grønn verdiskaping.
	Legge til rette for bærekraftig utvikling og utbygging av fornybare energikilder. Regulerbar kraft og overføringskapasitet prioriteres, og det tas hensyn til viktige naturverdier.
	Støtte opp om bærekraftig datalagring og dataprosessering på Agder.
	Støtte opp om effektiv energibruk.
	Jobbe målrettet for heltidskultur og likestilt arbeidsliv.
	Bruke fylkeskommunens innkjøpsmakt med hensyn til seriøsitetsbestemmelser og klimautfordringer.

Utdanning og kompetanse

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en region som er preget av god helse og høy deltakelse i arbeidslivet. Flere kvinner jobber heltid og flere kvinner har lederstillinger.

Flere innvandrere og mennesker med nedsatt funksjonsevne er i jobb. Innvandrernes kompetanse og erfaring er tatt i bruk og bidrar til nytenkning og innovasjon både i privat og offentlig sektor.

Det er svært få arbeidsledige og unge uføre, og flere som fullfører utdanning og går rett ut i heltidsjobb. Sosiale forskjeller i gjennomføring av høyere utdanning er sterkt redusert.

Barn, elever og studenter opplever god sammenheng i hele utdanningsløpet, med utdanningsmiljø som fremmer læring, helse og trivsel. Det er høy barnehagedeltakelse i alle grupper av befolkningen.

Trygghet, trivsel og verdsetting av mangfold gir grunnlag for at alle barn og unge får oppfylt sitt potensial til læring. De som har behov for særskilt oppfølging eller tilrettelegging blir tidlig identifisert og får kvalifisert hjelp. Det er fokus på å gi barn og unge lærelyst og kompetanse som fremmer demokrati, medborgerskap, internasjonal forståelse, god folkehelse, livsmestring og bærekraft. Ansatte i barnehage og skole har nødvendig og oppdatert kompetanse.

Det er en god balanse mellom tilbud og etterspørsel av kompetanse på arbeidsmarkedet. Livslang læring vektlegges for å opprettholde et kompetansenivå som gjenspeiler behovene i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Det er et sterkt forsknings- og utviklingssamarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner, offentlig sektor, studieforbundene og andre regionale aktører.

Distriktsvennlige og desentraliserte tilbud om høyere utdanning har skapt gode forutsetninger for regional kompetanseutvikling, også for de som ikke bor nær de store studiestedene.

Mål og veien til målet

Mål mot 2030	Veien til målet
Sysselsettingen har økt, særlig for utsatte og marginaliserte grupper.	Legge til rette for at innvandrere kan bygge videre på sin formelle utdanning fra hjemlandet og sikre en formell godkjent utdanning i Norge.
	Etablere «Arbeidspraxis-torg» som tilbyr praksisplasser til personer som ønsker seg arbeidserfaring.
Det har skjedd betydelige forbedringer når det gjelder likestilling, inkludering, fysisk og psykisk helse.	Følge opp tiltakene i Veikart for bedre levekår og Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold.
	Legge til rette for at innbyggerne kan bruke kollektivtransport til regionens utdanningstilbud.
	Styrke tiltak for å øke andelen mannlige barnehage- og skolelærere, og andelen mannlige ansatte i tradisjonelt sterkt kvinnedominerte yrker, som for eksempel helsetjenester.
	Videreutvikle skolehelsetjenesten slik at den er tilgjengelig for elevene alle skoledager, også digitalt.
	Videreutvikle skolehelsetjenesten slik at den ivaretar en likeverdig vurdering av psykisk og fysisk helse.
Barnehager, skoler, høyere utdanning og bedrifter fremmer kultur for læring, helse og trivsel.	Legge til rette for etter- og videreutdanning for ansatte i hele utdanningsløpet.
	Innføre rutiner for å sikre at barn, unge og studenter har et trygt og godt barnehage-, skole- og utdanningsmiljø.
	Legge til rette for at skolebygg og områdene rundt kan brukes som arena for fritids- og kulturtilbud for alle, for både organisert og egenorganisert aktivitet.
	Bruke digitale pedagogiske verktøy i alle barnehager og sørge for at ansatte har nødvendig digital kompetanse.
	Legge til rette for økt leseglede og leseengasjement for barn og unge.
Agder er internasjonalt anerkjent som kompetanse-region for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.	Tilby målrettet utdanning når det gjelder kompetansebehovene knyttet til «Electric Region Agder» på videregående skoler, universitet og høyskoler.

Utdanning og kompetanse

Mål mot 2030	Veien til målet
En høyere andel elever og studenter gjennomfører videregående opplæring, fagskole og høyere utdanning.	Etablere gode rutiner for samarbeid i overgangene gjennom hele utdanningsløpet.
	Styrke overgangen mellom videregående opplæring og arbeidslivet.
	Øke bruken av kombinasjonsklasser der elever kan ta grunnopplæring og videregående opplæring samtidig.
	Stimulere til økt bruk av fagskoletilbudet.
	Videreutvikle distriktsvennlige fagskoletilbud og tilbud om høyere utdanning og kompetanseheving.
Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.	Øke antall læreplasser innen utdanningsprogram hvor det er behov for arbeidskraft.
	Videreutvikle fleksible etter- og videreutdanningstilbud basert på arbeidslivets behov for ny kompetanse.
	Kartlegge behovet for kompetanse i rådgivertjenesten, spesielt innen karriereveiledning, og gjennomføre kompetansehevingstiltak som møter elevenes behov for å ta gode karriere- og utdanningsvalg.
	Jobbe for at Sørlandet sykehus oppnår kvalitet på nivå med et universitetssykehus.
	Etablere tett dialog mellom arbeidsliv og tilbydere av utdanning om behovene for kompetanse i arbeidslivet (spesielt yrkesfagsutdanning og høyere utdanning).
	Samarbeide om utvikling og utprøving av nye lærefag.
	Legge til rette for at studenter i høyere utdanning har gode tilbud om kobling til arbeidslivet.
	Samarbeide om å få flere offentlige- og næringslivs ph.d.
	Utvikle utdanningsløp for velferdsteknologi og digitalisering.
Agder har en sterk internasjonal orientering i undervisningen på alle nivå.	Elever, lærlinger, studenter og lærere får tilbud om deltakelse i internasjonale utvekslingsordninger.

Transport og kommunikasjon

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en foregangsregion for reduksjon av klimagassutslipp og forurensning gjennom en elektrifisering av hele transportsektoren. Nødvendig infrastruktur for et fullelektrisk samfunn er bygd ut, mens informasjons- og kommunikasjonsteknologi har gjort det enkelt å velge den mest klimavennlige løsningen for innbyggerne og besøkende.

Nye fleksible mobilitetsløsninger har bidratt til å dempe veksten i personbiltrafikken i både byer og distrikter. I byregionene er personbiltrafikken redusert, noe som har gitt et renere bymiljø, mindre støy og bedre vilkår for næringstrafikken. Kollektivtilbudet er utvidet, er tilpasset felles bo- og arbeidsmarkeder, og har nullutslippsløsninger som tilfredsstillende kravene til fremkommelighet og sømløs mobilitet.

Kollektivtilbudet og gang- og sykkelveier er universelt utformet. Det er enkelt å reise kollektivt, gå og sykle til daglige gjøremål. Økt fysisk hverdagsaktivitet har bidratt til bedre folkehelse. Agder har oppnådd nasjonale målsettinger om å redusere antall drepte og hardt skadde i trafikken.

Agder har et effektivt hovedveinett med tilførselsveier som knytter regionen sammen. Investeringer i og vedlikehold av fylkesveiene har økt. Infrastruktur for godstransport er effektiv og miljøvennlig med gode koblinger mellom vei, bane, sjø og luft. Et styrket havnesamarbeid, kapasitetsøkninger på sporet og

nasjonale støtteordninger for godsoverføring har ført til bedre vilkår for godstransport på sjø og jernbane. Realiseringen av Sørvestbanen er godt i gang.

Transporttilbudet til og fra utlandet er godt tilpasset behovet. Systematisk utbygging av digital infrastruktur har vært en drivkraft for utviklingen av landsdelen.

Klimatilpasning er innarbeidet i all planlegging. Skadeomfanget på kommunikasjonsinfrastruktur som følge av ekstremvær er betydelig redusert. Samfunnssikkerhet og beredskap er samordnet mellom kommune, fylke og stat, noe som har bidratt til et robust kraft- og telekommunikasjonsnett.

Mål og veien til målet

Mål mot 2030	Veien til målet
Transportbehovet på Agder er redusert.	All utbygging skjer etter prinsippene om samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.
	Bygge ut digital infrastruktur som bidrar til å redusere transportbehovet og effektivisere leveransen av tjenester.
Det er etablert miljøvennlige, effektive, sikre og universelt utformede mobilitetsløsninger.	Sikre regional og statlig finansiering av infrastruktur for miljøvennlig transport og innfasing av fremtidsrettede løsninger.
	Definere og etablere sammenhengende transportkorridorer for hele Agder, med effektive knutepunkter for person- og godstransport.
	Sikre nasjonale og internasjonale transportforbindelser med god tilkobling til EUs hovedtransportnettverk gjennom Jyllandskorridoren.
	Samarbeide om prioritering og gjennomføring av godstiltak på Agder.
	Realisere utbygging av E18 og E39 med firefelts motorveistandard gjennom hele regionen og Rv 9 med gul midtstripe til Hovden. Oppgradere Rv 41 og Fv 42 som hovedvei for distriktene.
	Redusere antall ulykker gjennom holdningsskapende arbeid og utbedringstiltak på vei og trafikkmiljø.
	Ta i bruk mobilitetsløsninger for å ivareta befolkningens transportbehov i spredbygde områder hvor det ikke er marked for konvensjonelle tjenester.
Prioritere gang- og sykkelveier langs skoleveier, slik at trafikksikkerheten til skolebarn styrkes.	
Nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn er bygd ut.	Arbeide aktivt for å videreutvikle dagens tilbud på jernbanen med sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen og på sikt få realisert Sørvestbanen, en kystnær jernbane mellom Oslo og Stavanger.
	Bygge ut en stabil og robust kraftinfrastruktur for klimavennlig mobilitet.
	Iverksette tiltak for at transportsektoren blir utslippsfri.
	Iverksette tiltak for å redusere utslipp fra bygging, drift og vedlikehold av vei.

Transport og kommunikasjon

Mål mot 2030	Veien til målet
Andelen reiser som foretas til fots, med sykkel og med kollektiv er økt.	Prioritere gang- og sykkelveier i areal- og transportplanlegging, slik at det blir mer attraktivt å gå og sykle.
	Styrke tverretattlig samarbeid for å forbedre kollektivtransportens fremkommelighet og attraktivitet.
Infrastruktur for transport og kommunikasjon er tilpasset klimaendringer og ekstremisituasjoner.	Forebygge uønskede hendelser innen transportsektoren og minske følgene av disse.
	Sikre samfunnets behov for transport og kommunikasjon ved kriser.
	Koordinere beredskapsinnsatsen på tvers av kommunegrensene.
	Oppdatere risiko- og sårbarhetsanalyser som tar hensyn til klimaendringer.
	Sørge for at viktig transportinfrastruktur er skred- og flomsikkert.
	Ta i bruk ny teknologi og øke samarbeidet om å dele data for å bli bedre forberedt på ekstremisituasjoner.
Digital infrastruktur er robust, har god kapasitet og internasjonal tilknytning.	Bygge ut en stabil og robust fiberinfrastruktur (bredbånd, mobilnett) og etablere flere sammenhengende fiberkabler til og fra Agder, inkludert internasjonale sjøfiberforbindelser.
	Legge til rette for fremtidsrettede digitale løsninger for alle husstander og bedrifter.
Planlegging av arealbruk og transport-system skal fremme en bærekraftig samfunnsutvikling.	Bruke innovative planleggingsmodeller.
Agder er forberedt på fremtidens transportløsninger.	Iverksette tiltak for bruk av autonome transportløsninger.

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder internasjonalt kjent som en nyskapende og mangfoldig kulturregion med en kunnskapsbasert kulturpolitikk. Frivillig og offentlig sektor, academia og næringsliv samarbeider målrettet for å styrke forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, og eksperimenterer med nye samarbeidsformer i regionen, nasjonalt og internasjonalt. Samarbeidet har utløst kulturens potensial for å skape regional stolthet, sosial inkludering og økonomisk utvikling. Dette reflekteres i tilbudet innen kunst, idrett og kulturarv, hvor alle kommuner har godt utbygd infrastruktur for dette, og alle innbyggere har like muligheter for å delta og utvikle egne kreative evner og talenter.

Kulturinstitusjoner, idrettsarenaer, museer, og en unik kulturarv gjør Agder til et attraktivt reisemål som trekker et voksende antall besøkende fra inn- og utlandet. Det er et omfattende klyngesamarbeid mellom kultursektor og reiseliv, som er ledende innenfor teknologisk utvikling.

Fleksible tilbud av produksjons- og øvingslokaler og opplæring i entreprenørskap, gjør regionen særlig attraktiv for kunstnere, kulturarbeidere og kreative næringer. Vitale miljøer ved og rundt universitetet, kulturinstitusjonene og kompetansesentrene gjør det attraktivt for nyutdannede innen praktiske og estetiske fag å bli boende på Agder. Den høye kunstnertettheten gir god tilgang til kunstnerisk og kreativ kompetanse som stimulerer fritidskulturlivet, skoleverket og næringslivet.

Kommunene har styrket den kulturelle infrastrukturen. Kultur- og idrettsanlegg er sentrale arenaer for sosialt fellesskap, breddeaktivitet og talentutvikling. Innsatsen har gitt innbyggerne bedre livskvalitet og bedre helse, og har bidratt til en god inkludering av innvandrerbefolkningen.

Kulturlivet er beriket med impulser fra utlandet. Flere kunstnere, forfattere og musikere fra Agder stiller ut, opptrer eller blir publisert i utlandet, og flere kulturinstitusjoner, festivaler og idrettsarrangementer har et internasjonalt tilsnitt.

God forvaltning av verdifull kystkultur og kulturarv i indre bygder styrker den regionale identiteten og stoltheten. Utviklingen i de historiske bysentrene skjer med utgangspunkt i kulturhistoriske verdier. Ny bruk og gjenbruk av verneverdige bygg bidrar til god klima- og miljøforvaltning. Museene forvalter antikvariske bygg og formidler regionens historie. I tillegg har bevisstheten om samtidsarkitektur som kulturverdi økt. Med faglig støtte fra regionens bygningsvernssentre fungerer håndverksmiljøene som gode ambassadører for kulturminnevernet.

Mål og veien til målet

Mål mot 2030	Veien til målet
Kultursektorens aktivitet innen forskning og utvikling er over landsgjennomsnittet.	Innarbeide strategier for å øke forsknings- og utviklingsaktivitet innen kultursektoren i relevante planer og styringsdokumenter.
	Legge til rette for etter- og videreutdanning innen kunst- og kulturfag.
	Sikre praktiske og estetiske fag i hele læringsforløpet – fra barnehage til universitetsnivå.
Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo.	Legge til rette for at offentlige bygg og lokaler brukes aktivt for å tilby kunstnere og kulturarbeidere verksteder, atelierer, studioer, residensordninger o.l. til rimelig husleie.
	Utvikle, styrke og samordne tilskudds- og stipendordninger for kunstnere og kulturarbeidere.
	Etablere flere undervisningstilbud i entreprenørskap for kunstnere og kulturarbeidere.
	Stimulere utvikling av digitale kreative næringer og ulike former for digital kultur.
	Legge til rette for økt bruk av kunstnere og kulturarbeidere i offentlige prosjekter og prosesser.
	Videreutvikle store regionale kulturinstitusjoner med nasjonal betydning.
Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.	Jobbe aktivt for at uthavnene og Setesdalskulturen kommer på UNESCOs liste over henholdsvis verdensarv og immateriell kulturarv.
	Etablere og videreutvikle bygningsvernsentre.
	Utvikle modeller for samskaping mellom aktørene innen immateriell kulturarv.
	Jobbe for at riksvei 9 gjennom Setesdal får status som nasjonal turistvei.
	Styrke samarbeidet med frivillig sektor om kulturminnevern.

Mål mot 2030	Veien til målet
Samarbeidet mellom kultur-sektoren og reiselivet om kulturturisme har oppnådd nasjonal status.	Arbeide for at næringsklyngen for reiseliv, kultur og opplevelser (USUS) blir tatt opp i det nasjonale klyngeprogrammet eller oppnår tilsvarende nasjonal posisjon.
	Tilrettelegge kulturelle satsinger og regionens kulturarv for helhetlig attraksjonsutvikling.
	Igangsette prosjekter for å utvikle digital kompetanse som kan skape nye kunstneriske uttrykk, levende formidling og nye arbeidsformer.
	Markedsføre forfattere og kunstnere fra Agder med internasjonal status som grunnlag for reiselivsutvikling.
Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner.	Utrede muligheter for utvikling og finansiering av gode digitale løsninger for å øke barns og unges deltakelse på kulturelle møteplasser.
	Gi elever på flere videregående skoler tilbud om å velge fag innen idrett, også på yrkesforberedende utdanningsprogram.
	Gjennomføre årlige dialogmøter mellom offentlig sektor, frivillig sektor, profesjonelle fagmiljøer, næringslivsaktører m.fl.
Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet.	Videreutvikle bibliotek, museer, kulturskoler, ungdomshus, fritidsklubber og idrettsanlegg som arenaer for aktivitet, læring, debatt, mangfold og inkludering.
Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv.	Legg til rette for at lag og foreninger kan benytte offentlige lokaler, idrettshaller og idrettsanlegg uten kostnader eller til meget gunstig leie.
	Sikre deltakelse fra ulike grupper i befolkningen i frivillige kulturaktiviteter.

Oppfølging av planen

Regionplan Agder 2030 følges opp ved å gjennomføre konkrete tiltak for å nå målene. Disse beskrives i fireårige handlingsprogram som rulleres jevnlig.

Handlingsprogrammet må ses i sammenheng med Veikart for bedre levekår i Agder, Klima-veikart Agder og de bransjespesifikke nasjonale klimaveikartene fra industri, landbruk og andre sektorer. Oppfølging av tiltakene i veikartene er viktig for å oppnå hovedmålet i regionplanen.

Det skal også jobbes aktivt for å realisere målbildet «Electric Region Agder» om at Agder skal bli en region der alt er elektrisk og fornybart.

I tillegg vil samarbeids- og utviklingsavtalene mellom fylkeskommunen og kommunene på Agder være viktige for konkretisering og forpliktende oppfølging av regionplanen.

En god gjennomføring av Regionplan Agder 2030 forutsetter at fylkeskommunen, kommunene, regional stat og andre aktører forankrer oppfølgingen i egne styringsdokumenter og budsjettprosesser. Fylkeskommunen skal utarbeide måleindikatorer for å følge med på måloppnåelsen frem til 2030.

For mer informasjon: www.agderfk.no

Foto: Julia Marie Naglestad

Foto øverst side 22: Agder Kollektivtrafikk AS

Foto øverst side 26: Kilden Teater og Konserthus/Thomas Hegna, Fargespill 2015

Layout: Agder fylkeskommune